

Nedílná velitelská pravomoc

Nebývale vzrůstají požadavky na kvalitu řízení, která se stává jednou z hlavních podmínek dalšího úspěšného rozvoje národního hospodářství i celé naší socialistické společnosti. Proto i XVI. sjezd KSČ řešil se vši důsledností úkol uvést do souladu kvalitu centrálního i místního řízení s požadavky nových úkolů. Kvalita řízení včetně kádru budou rozhodovat o tom, do jaké míry se nám podaří splnit linii sjezdu.

Ze stále rostoucích nároků na řízení vyplývají i kvalitativně nové požadavky na obsah a metody práce politických orgánů a organizací, jejichž prostřednictvím strana realizuje svou politiku. Strana však neuvádí svou linii do života jen svými orgány a organizacemi. Prosazuje ji též prostřednictvím vedoucích pracovníků a dalších příslušníků státního a hospodářského aparátu.

Z důležité úlohy, kterou strana přisuzuje státnímu aparátu v procesu realizace své politické linie a z nároků, které na něj klade, vyplývají i náročné požadavky na obsah a metody jeho práce. Jde především o důsledné uplatnění těchto zásad:

— Zkvalitnit řídicí činnost a zvýšit osobní odpovědnost pracovníků za prosazování a realizaci linie strany do života všech stupňů velení.

— Dosáhnout těsnějšího spojení s masami jako hlavním činitelem společenského pohybu. Mít přitom na zřeteli, že jen za předpokladu pevného centrálního ří-

zení a dalšího rozvoje aktivity a iniciativy mas budeme úspěšněji plnit úkoly.

— Zkvalitňovat práci jednotlivých činitelů (příslušníků) státního aparátu i aparátu jako celku.

Další rozvoj socialistické státnosti, jak zdůraznil XIV. sjezd KSČ, bude rovněž záležet na aktivitě a podílu mas na řízení hospodářství a společenských záležitostech při současném upevňování jednotného centrálního řízení. Této zásadě je tedy nutné především podřizovat metody práce státního aparátu. Hlavním obsahem jeho činnosti musí být uskutečňování linie strany, především rezoluce XIV. sjezdu KSČ, která vytyčuje další perspektivy rozvoje vyspělé socialistické společnosti. Přitom výsledky dosahované na jednotlivých úsecích jsou hlavním kritériem úrovně a účinnosti práce každého vedoucího pracovníka.

Požadavek posílit centrální řízení nevynucují jen některé dočasné obtíže. Vyplývá ze samé podstaty socialistického výrobního procesu a z tendencí jeho dalšího rozvoje.

Socialistický výrobní způsob v důsledku své vysoké koncentrace, specializace a jiných činitelů se stává stále složitějším a náročnějším. Vyžaduje činnost, která odpovídá těmto požadavkům. Další upevňování jednotného centrálního řízení je tedy objektivně nutným procesem, který vyplývá z tendencí dalšího rozvoje socialismu, síly společnosti a promyšleně jich využít na rozhodujících úsecích výstavby so-

cialistické společnosti. Přitom je třeba brát v úvahu některé specifické podmínky, které svým charakterem dále zvýrazňují nutnost uplatňování této obecné zásady.

Nejpřísnější jednota vůle a akce, bezpodmínečné podřízení se kolektivů odpovědnému vedoucímu, vybavenému potřebnou pravomocí, je objektivní nutností zvláště v odvětvích, kde je činnost nejsložitější. V těch odvětvích, jak učil V. I. Lenin — která mají charakter velkého strojového průmyslu, je nezbytná „bezpodmínečná a nejpřísnější jednota vůle řídicí společenskou práci set, tisíců a desetitisíců lidí. Technicky, hospodářsky i historicky je tato nezbytnost zřejmá; všichni, kdo přemýšleli o socialismu, ji vždy uznávali za podmínku socialismu“.¹⁾

V. I. Lenin právě z hlediska specifických podmínek a úkolů zdůrazňoval, že tato zásada platí dvojnásobně i trojnásobně pro železnice a tím více v podmínkách armádního organismu.

V socialistickém společenském řádu je zásada jednoho odpovědného vedoucího podřízena vedoucí úloze strany. Obsah i metody jejího uplatňování strana modifikuje. Vládnoucí dělnická třída pod vedením revoluční strany tedy i prostřednictvím těchto jednotlivců uskutečňuje zájmy širokých mas pracujících v souladu s objektivními zákony vývoje společnosti.

Naproti tomu v kapitalistické společnosti vládnoucí buržoazie usiluje o to, aby při maximální diktatuře jednotlivce dále upevňovala své třídní pozice, prosazovala své třídní zájmy na úkor vykořisťované většiny.

Z těchto skutečností vycházíme při zkoumání místa a úlohy velitele při realizaci politické linie strany v armádě i při zkoumání podstaty nedílné velitelské pravomoci.

Velitelský sbor je jedním z nejdůležitějších faktorů, kterého strana využívá k tomu, aby uvedla do života svou politiku. V souladu se závěry XIV. sjezdu KSČ vystupují do popředí některé kvalitativně nové úkoly. Nezbytným a můžeme říci základním předpokladem jejich splnění bude překonat dosavadní zaostávání úrovně řízení za současným vývojem, za potřebami a úkoly ozbrojených sil; dosáhnout vyšší kvality řízení na všech stupních, aby kva-

lita řízení odpovídala kvalitě nových úkolů. Neřešit tento problém by znamenalo brzdit další vývoj armády.

Úroveň připravenosti by se mohla dostat do rozporu s požadavky rozvíjející se společnosti i s požadavky možné soudobé války. Na tuto skutečnost upozornil i ministr národní obrany v referátu k výsledkům XIV. sjezdu KSČ. Zdůraznil, že hlavní příčiny nedostatků spočívají v nedůsledném plnění funkčních povinností, řádů a předpisů, v nízké úrovni řídicí práce velitelů, což snižuje úroveň kázně, organizovanosti života vojsk a negativně ovlivňuje plnění úkolů armády včetně bojové pohotovosti. Soudruh ministr upozorňuje i na některé konkrétní úkoly, které pomohou dosáhnout souladu mezi náročními požadavky a kvalitou řízení. Jde především o to, aby velitelé soustavně veleli jednotkám se zřetelem na vytyčené úkoly politiky strany a požadavky soudobého boje. Cesty ke splnění tohoto cíle jsou tyto: Především zvýšit osobní odpovědnost za realizaci linie strany, za výchovu a výcvik podřízených; vytvářet podmínky pro široký rozvoj iniciativy a aktivity vojenských mas. V RMNO je celá řada dalších úkolů pro zlepšení úrovně plánování i kontrolní činnosti jako nedílných součástí řízení. Uvést tyto základní požadavky do praxe je nezbytnou podmínkou, aby velitel mohl splnit poslání, které od něho strana očekává.

Nové podmínky, dané stupněm vývoje naší společnosti i soudobého vojenství, vyžadují správně vymezit místo i úlohu velitele při uskutečňování linie strany v podmínkách armády.

Velitel jako příslušník státního aparátu je významným nástrojem realizace linie strany. Tím je tedy vymezeno jeho místo i důležitost jeho úlohy. Nám však jde o to, abychom odhalili podstatu tendencí vývoje. Je to nezbytné z několika důvodů:

— aby samotní velitelé do důsledku pochopili tuto objektivní nutnost a a z ní vyplývající stále vyšší nároky na aktivní uvádění linie strany do života;

— aby byly správně vymezeny vztahy mezi veliteli, politickými orgány a organizacemi jako základními články, které zabezpečují realizaci linie strany;

— aby politické orgány a stranické organizace mohly daleko konkrétněji za-

¹⁾ V. I. Lenin, Spisy 27, str. 267

měřovat výchovnou práci s velitelským sborem a daleko ofenzivněji vysvětlovat princip nedílné velitelské pravomoci jako objektivní nutnost;

— koneckonců i proto, že zejména na nižších velitelských stupních se u některých politických pracovníků i ZO KSČ projevují nejasnosti, které vyplývají z nepochopení objektivní nutnosti leninské zásady jediného vedoucího. Z těchto nejasností pak pramení některé nesprávné tendence, které dezorientují velitelské i politické orgány a stranické organizace k ob-sahu i ve formách práce.

Leninská zásada jediného vedoucího má tedy v podmínkách armády plnou platnost. Složitost úkolu vedení ozbrojeného zápasu v soudobých podmínkách vývoje vojenství ji ještě nebývale zdůrazňuje a vynucuje si některé zvláštnosti v metodách uplatňování. Důležitým předpokladem správného pochopení místa a úlohy velitele při realizaci vojenské politiky strany proto je — vycházet z celospolečenských tendencí a plně je konfrontovat s požadavky soudobé války.

Jak může charakter soudobé války ovlivnit úlohu velitele? Ozbrojené střetnutí dvou různých společenských systémů — socialismu a imperialismu — by bylo pokračováním procesu třídního boje mezi těmito dvěma rozdílnými sociálními řádami, soudobými prostředky, s jasně vyhraněnými třídními politickými cíli obou bojujících stran. Oboustrannou snahou by bylo splnit je pokud možno v co nejkratším čase. V důsledku toho by se tato vyhraněná třídní válka vyznačovala největší úporností a rozhodností. Obě strany by použily nejmodernějších prostředků hromadného ničení sil protivníka. Těmito požadavkům nejlépe odpovídají především raketové a jaderné zbraně. Jejich rozhodující úloha v soudobé válce přináší řadu základních změn do způsobu jejího vedení vcelku i v jednotlivých operacích. (Velká pohyblivost jednotek i celých uskupení, časté změny situace, masové vybavení vojsk stále složitější bojovou technikou, bojová činnost na směrech apod.). Budou kladeny vysoké nároky na velení (rychlost, pružnost a operativnost), jelikož faktor času by hrál velmi důležitou roli. V důsledku toho se velitel nebude mít možnost vždy radit. Situace od něho bude vyžadovat smělé, sa-

mostatné, okamžité, fundované a odpovědné rozhodnutí, jasné a přesné rozkazy. Seběmenší nerozhodnost a nedostatek pevné vůle by mohly způsobit vysoké ztráty na lidských životech a ohrozit tak-tický a operační úspěch.

Řízení vojsk v boji se tedy uskutečňuje za stále složitější situace. To vše zdůrazňuje význam samostatného, novátorského přístupu, plné odpovědnosti velitele i jeho všestranné připravenosti. Síla rozkazu vydaného na těchto základech zabezpečí cílevědomou činnost podřízených, bude jedním z důležitých zdrojů jejich vytrvalosti, kázně a iniciativy.

Charakter plnění bojových úkolů vyžaduje bezpodmínečnou jednotu vůle i činu, bezpodmínečné podřízení se vůle tisíců vůli jednoho člověka — velitele s nedílnou velitelskou pravomocí. Svou činností, svými rozkazy zabezpečuje zájmy obrany, schopnosti země, zájmy dělnické třídy, komunistické strany a lidu a tedy i zájmy podřízených. To je základ podmínek pro jejich uvědomělé plnění, vedoucí k dosažení vítězství nad nepřítelem.

Podmínky soudobé války podstatně zvyšují úlohu jednoho vedoucího; zvyšují ovšem i aktivní úlohu vojenských mas. Modifikují však možnost uplatňovat zásadu jediného vedoucího v souladu s nejširší účastí mas na řízení. Tato zásada může být uplatňována především při projednávání koncepčních otázek a řešení nejdůležitějších, neodkladných úkolů, a to v co nejužším kolektivu. Rozhodující úlohu však má velitel. To vyžadují zájmy obranyschopnosti země. Vývoj vojenství klade tuto zásadu neustále do popředí. S rozvojem vojenské vědy a bojové techniky se stává organizace a řízení vojsk i jednotek stále složitější, což klade stále vyšší nároky na pevné a pružné velení.

Rostoucí úloha velitele je tedy při realizaci linie strany v ozbrojených silách objektivní nutností, která vyplývá z celospolečenské tendence, z rostoucích nároků na uplatňování leninské zásady jednoho vedoucího i z vývoje soudobého vojenství. Proto strana vybavuje velitele právy a mocí, které těmto požadavkům odpovídají. Výrazem toho je v armádě nedílná velitelská pravomoc. Zvláště v letech 1968 se zacházelo na toto téma do abstraktních úvah, v nichž nechyběla ani snaha dokazovat, že kolektivní řízení je vhodnější

než řízení jednou osobou. V. I. Lenin k této problematice říká: „A jestliže se na jiných úsecích podstata tohoto vzájemného vztahu neprojevila zcela zřetelně, pak tento vzájemný vztah byl podroben opravdové zkoušce v armádě, která stojí tvář v tvář nepříteli a drazé platí za každou svou chybu. Nad těmito zkušenostmi se musíme zamyslet. Tyto zkušenosti prošly zákonitým vývojem od nahodilé, mlhavé kolektivní velitelské pravomoci, přes kolektivní pravomoc vybudovanou v organizovaný systém pronikající do všech orgánů v armádě a teď jako všeobecná tendence dospěly k zásadě nedílné velitelské pravomoci — jako k jediné správnému pojetí práce.“²⁾

Strana po právu od velitelů všech stupňů vyžaduje, aby stále aktivněji využívali této formy k důslednému prosazování stranické linie do života. Z toho také vyplývá požadavek stále aktivnější úlohy velitele ve vztahu k politickým orgánům a stranickým organizacím při uplatňování metody jednotného druhého úsilí, aktivnějšího sepětí a účinnější práce těchto základních článků, prostřednictvím nichž je vojenská politika strany zabezpečována.

Výrazem těchto zákonitostí jsou i zásady obsažené ve Směrnících pro práci PC v ČSLA a Směrnících pro práci organizací KSČ v ČSLA, které upřesňují úlohu velitele. Přesněji vymezují požadavky uplatňování metody jednotného úsilí tak, aby velitel daleko aktivněji než dosud správnými metodami usměrňoval činnost politických orgánů a stranických organizací v oblasti bojové a politické přípravy, bojové pohotovosti a vojenské kázně.

Komunistická strana Československa vždy plně vycházela při výstavbě a řízení ozbrojených sil z vojenskoteoretického odkazu V. I. Lenina a opírala se o zkušenosti KSSS i o zkušenosti vlastní. Respektovala, že ve vojenském organismu, více než kdekoli jinde, je nezbytná jednotná vůle a činnost širokých vojenských mas, nutnost podřízení vůle tisíců vůli jednoho člověka, i to že ozbrojené síly jsou nedílnou součástí socialistické společnosti.

Základním principem výstavby socialistické společnosti je demokratický centralismus, který vyjadřuje vzájemný vztah

mezi vedením a masami. Jeho prostřednictvím strana a socialistický stát zabezpečuje prosazení celospolečenských zájmů. Sjednocuje potřebné úsilí širokých mas a jejich účast na řízení celospolečenských záležitostí, zabezpečuje využití tvůrčích sil, rozvíjí aktivitu a iniciativu v duchu vytyčené linie, čímž zpětně vytváří podmínky pro vyšší úroveň centrálního řízení.

Tento proces umožňuje dialektická jednota dvou navzájem se podmiňujících stránek — demokratismu a centralismu — přičemž rozvoj kvality jedné stránky vytváří příznivé podmínky pro rozvoj kvality stránky druhé. Princip demokratického centralismu je uplatňován na stále vyšší úrovni, což závisí na vyspělosti mas, výrobních sil a socialistických výrobních vztahů.

Hovoříme pouze o obecné platnosti, ponechávámž v jednotlivých složkách státního organismu nabývá demokratický centralismus konkrétní podoby a má specifické metody uplatňování, vzhledem ke zvláštnostem organizace a jejich úkolů.

Ozbrojené síly jsou na jedné straně nedílnou součástí společnosti a na druhé straně její zvláštní částí, která slouží jako nástroj k ochraně a obraně, k vedení ozbrojeného zápasu. Soudobá válka, způsoby jejího vedení modifikují uplatňování některých celospolečenských zákonitostí a tendencí. Modifikují i metody uplatňování demokratického centralismu v zájmu úspěšného ozbrojeného zápasu. Charakter soudobé války a způsoby jejího vedení zdůrazňují nutnost centralismu. Vyžadují, aby jej dovedl až do řízení vojenských kolektivů jeden velitel, vybavený všestrannou pravomocí a odpovědností. Přísný centralismus je specifikován při způsobení principu demokratického centralismu svéráznými podmínkami činnosti a posláním ozbrojených sil. V důsledku toho vylučuje takové prvky, jako je např. volitelnost, skládání účtů ze své práce orgánům nižším, podřizování se menšiny většině apod. Určitá omezení tohoto druhu jsou ovšem všude (i mimo oblast ozbrojených sil), kde dochází k uplatňování leninské zásady jednoho odpovědného vedoucího. V našich podmínkách jsou však tato omezení zvláště typická a je (na rozdíl od závodů) snížena možnost přímé účasti mas na řízení, vyloučena kritika a rozhodnutí velitele apod. V armádě do-

2) V. I. Lenin, Spisy 30, str. 310—311

Vztah principu VED a socialistické demokracie

chází jen ke zprostředkované, nepřímé účasti mas na řízení. Výrazem aktivního podílu mas na plnění společensky významných úkolů je socialistické soutěžení, rozvoj aktivity a iniciativy při hledání nejlepších cest a prostředků ke splnění úkolů rozvojem stranickopolitické práce vůbec.

Socialistický charakter armády i zájmy obranyschopnosti vyžadují, aby přísný centralismus byl v maximální míře zbaven subjektivismu, byrokratických metod, aby využíval podnětných návrhů i kritických připomínek komunistů a nestraníků.

Nedílná velitelská pravomoc jako princip velení ozbrojeným silám je tedy zvláštní formou uplatnění principu demokratického centralismu. Vznikla a vyvíjela se zákonitě jako předpoklad dosažení uvědomělé železné kázně, jako výraz objektivní nutnosti jednoty vůle a činů širokých mas, jako podmínka dosažení vítězství nad nepřítelem.

Jak strana chápe nedílnou velitelskou pravomoc v podmínkách socialistické armády?

V čele jednotek, útvarů, svazků a svazků stojí odpovědný vedoucí — velitel, který uskutečňuje politiku strany a vede k tomu i své podřízené. Má důvěru strany a straně je též odpovědný za vštěpování a připravenost jemu svěřené jednotky.

Velitelé mají právo vydávat podřízeným rozkazy, které jsou motivovány zájmy dělnické třídy a lidu socialistického státu. Pro zabezpečení obranyschopnosti země jsou oprávněni používat kázeňské pravomoci.

Při řešení všech důležitých otázek výcviku a výchovy se opírají o politické orgány, stranické a svazácké organizace.

Svou organizační činností a aktivní politickou prací vytvářejí velitelé podmínky pro široký rozvoj aktivity a iniciativy podřízených. Využívají všech podnětných návrhů k tomu, aby zkvalitnili řízení a velení.

Chceme-li obsah nedílné velitelské pravomoci správně pochopit, musíme vyjít z jejích sociálně politických základů. Jsou dány charakterem našich ozbrojených sil, jednotou zájmů armády a lidu, veliteli i podřízených. Z toho je zřejmé, že princip nedílné velitelské pravomoci je důležitým politickým prostředkem k tomu, aby

ČSLA byla připravována a vychovávána jako ozbrojený nástroj vládnoucí dělnické třídy. V přípravě armády jsou prosazovány zájmy socialistické společnosti, jejichž vyjádřením je politika strany. Nedílná velitelská pravomoc je tedy jedním z důležitých prostředků uplatňování vedoucí úlohy strany v ozbrojených silách i jedním z důležitých prostředků prosazování linie strany do života.

Princip nedílné velitelské pravomoci nemůžeme zužovat na organizačně technickou zásadu velení. Chápeme jej jako záležitost vysoce politickou. V tomto smyslu má také své místo v našich řádech, předpisech a směrnicích. Pro metodu jeho uplatňování jsou typické vztahy sdružského jednání, založené na jednotě třídních zájmů velitele a vojáka. Nedílná pravomoc vytváří v socialistické armádě podmínky pro rozvoj samostatnosti a iniciativy podřízených, jejímž výrazem je zejména socialistické soutěžení.

Objasňování obsahu a třídní podstaty nedílné velitelské pravomoci zůstává stále aktuálním problémem, především na nejnižších stupních velení. Z několika důvodů. Předně proto, že samotný velitelský sbor prochází procesem změn. Každoročně se např. mění velitelé družstev i většina velitelů čet; přicházejí noví důstojníci, absolventi vojenských škol. Každým rokem přichází celá řada velitelů a náčelníků do nových funkcí apod. Právě těmto velitelům by měli poskytovat vyšší náčelníci, politické orgány a ZO KSČ maximální pomoc, aby správně pochopili a uplatňovali požadavky spojené s nedílnou velitelskou pravomocí.

I v kapitalistické armádě mají velitelé nedílnou velitelskou pravomoc, která však je především prostředkem výchovy této armády v nástroj buržoazie proti vykořisťovaným. Byla a je v rozporu s třídními zájmy dělnické třídy a ostatních pracujících. Tomu odpovídají i vztahy mezi velitelem a vojákem, které odrážejí základní vztahy vykořisťovatelské společnosti. Nedílná velitelská pravomoc je výrazem téměř neomezené a nekontrolovatelné moci velitele nad vojáky.

Vítězství Sovětské armády ve druhé světové válce, úspěchy dosahované ve zvyšování její bojové síly v poválečném období i naše vlastní zkušenosti jsou přesvědčivým důkazem, že princip nedílné

velitelské pravomoci je skutečně neúčinnější formou řízení ozbrojených sil, protože zabezpečuje především:

- pevně centralizované řízení, maximální pružnost a operativnost velení v duchu politiky strany;

- plnou osobní odpovědnost za všechny otázky života jednotky v míru a zejména ve válce;

- rozvoj aktivity a iniciativy činnosti podřízených;

- jednotu vůle a akce, vysokou kázeň a organizovanost útvarů.

V. I. Lenin spojoval nedílnou velitelskou pravomoc s vysokou odpovědností velitelů před lidem, stranou, před socialistickým státem. Zdůrazňoval, že nedostatek osobní odpovědnosti je největším zlem, které ve vojenské činnosti vede nutně ke katastrofě, chaosu, panice, mnohovládě, porážce. KSSS i naše strana vycházely z těchto myšlenek, které ani současný vývoj nepřekonal. Naopak jejich platnost plně potvrdil a zdůraznil.

Princip nedílné velitelské pravomoci, stejně jako každý jiný, je závislý na konkrétně historických podmínkách, na něž je nutné brát zřetel. Např. KSSS nezačala hned v počátečním období výstavby Rudé armády princip nedílné velitelské pravomoci a jako dočasně vynucené opatření zavedla instituci vojenských komisářů. takze stály v čele jednotek dvě osoby — velitel a komisář. Důvodem byl nedostatek vlastních velitelských kádřů.

Komunistická strana Československa měla pro zavedení principu nedílné velitelské pravomoci nesrovnatelně příznivější podmínky. Základem výstavby armády nového typu se v počátečním období stal 1. čs. armádní sbor v SSSR. Strana prosadila ráznou očistu velitelského sboru a souběžně s tím organizovala nábor z řad stranického aparátu, z nejlepších příslušníků dělnické třídy, rolnictva a straně oddané inteligence. Zavedla instituci politických pracovníků, prosadila v armádě ustavení stranických organizací. Byly to i některé další příznivé podmínky, jako např. existence SSSR a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou i její nezištná pomoc při výstavbě naší armády; zvláště ní úloha naší armády v národní i demokratické revoluci a v procesu jejího přerůstání v revoluci socialistickou, formulovaná v Košickém vládním programu apod.

V důsledku toho — v souladu s vývojem revoluce — dostaly „staré formy“ velení nový, socialistický obsah.

Také zkušenosti naší strany, získané v průběhu budování socialistické armády potvrzují, že nedílná velitelská pravomoc je neúčinnější formou řízení ozbrojených sil a jako takovou je ji třeba chápat a prosazovat.

Strana považuje další upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě za jednu ze stěžejních otázek své vojenské politiky. Vyplyvá to ze skutečnosti, že současný vývoj vojenství přináší stále nové, náročnější požadavky na stupeň bojové připravenosti. Klade stále vyšší nároky na obsah, styl i metody práce těch článků, jejichž prostřednictvím je linie strany uváděna do života. Ve zkvalitňování jejich práce je klíč k plnění stále náročnějších úkolů. Již z toho vyplývá, že další upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě není a nemůže být závislé na vůli jednotlivců nebo jednotlivých orgánů, ale že je to objektivně nutný vývojový proces, který ovlivňují a podmiňují především základní úkoly strany a perspektivy dalšího rozvoje naší socialistické společnosti i požadavky soudobého vojenství, tendence jeho vývoje a z něho vyplývající úloha a úkoly ozbrojených sil.

Nedílná velitelská pravomoc jako základní organizační a řídicí princip plně odpovídá tendencím vývoje a podmínkám další výstavby ozbrojených sil ve vyspělé socialistické společnosti. Proto i po XIV. sjezdu KSČ vystupuje do popředí nutnost jejího dalšího upevňování na stranickém základě. Z toho vyplývají i kvalitativně vyšší nároky na prohloubení socialistického obsahu a socialistických metod uplatňování nedílné velitelské pravomoci na kterémkoli stupni řízení. Jde především o to, aby velitel měl stále aktivnější vliv při uplatňování vedoucí úlohy strany a uskutečňování její linie v armádě.

Jednání XIV. sjezdu KSČ zdůraznilo, že další prohlubování vedoucí úlohy strany je základní zákonitostí výstavby vyspělé socialistické společnosti, která plně platí i v ozbrojených silách. Přitom jde o upevňování vedoucí úlohy strany ve specifických podmínkách vojenského organismu, aby byl správně pochopen vzájemný vztah vedoucí úlohy strany a nedílné velitelské

pravomoci. Východním stanoviskem je skutečnost, že princip nedílné velitelské pravomoci je jedním ze základních stranických principů výstavby a života ozbrojených sil socialistického typu.

V současné etapě nezbytně znovu zdůrazňujeme, že vedoucí úloha strany je vyjádřena především v principu přímého řízení armády ústředním výborem strany; to je uskutečňováno prostřednictvím stranickopolitických orgánů, stranických organizací a velitelů. Z toho tedy vyplývá, že jakékoliv narušování nedílné velitelské pravomoci oslabuje konečnou vedoucí úlohu strany.

Hovoříme-li o procesu dalšího upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě, zdůrazňujeme tím především, že nedílná velitelská pravomoc je podřízena vedoucí úloze strany; že je důležitým nástrojem uplatňování této vedoucí úlohy, důležitým prostředkem realizace politiky strany v armádě. Proto je nezbytné, aby velitel na kterémkoli stupni velení konfrontoval úroveň (obsah, styl a metody) své práce s požadavky, které na něho strana klade při uvádění politické linie strany do života. Tato konfrontace a hledání nových, účinnějších způsobů práce velitelského sboru se neobejde bez spoluúčasti politických orgánů a stranických organizací. Bylo by chybou, kdyby se velitelé při zkoumání požadavků, které strana klade na obsah i metody jejich práce, cítili vázání z dokumentů XIV. sjezdu KSČ jen tím, co je přímo řečeno na adresu armády. To by bylo velmi zúžené. Materiály XIV. sjezdu KSČ ukazují totiž v plné šíři vážnost problému řízení, řídicí a organizátorské práce, která v mnohém zůstala za současnými úkoly. V referátech soudruhů Husáka a Štrougala je od XIV. sjezdu KSČ na jednotlivých plénech zvláště v oblastech řízení NH velmi naléhavě zdůrazněna objektivní nutnost dalšího zkvalitnění úrovně řízení v celospolečenském i místním měřítku. Jsou vytyčeny kvalitativně nové, vyšší nároky na obsah i metody práce jednotlivých řídicích článků, vedoucích pracovníků, hospodářských vedoucích i příslušníků státního aparátu, které vycházejí z leninské zásady jediného odpovědného vedoucího. Z těchto pozic je tedy nezbytné vyvozovat vyšší požadavky na upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě.

Posilování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě nemůžeme chápat jako snižování pravomoci a odpovědnosti velitele ve prospěch kolektivního politického orgánu. Naopak znamená zvýšení jeho osobní odpovědnosti a aktivity v boji za uskutečňování linie strany, prohlubování stranickosti obsahu, forem i metod jeho práce při vedení podřízených i velení. V tom tkví jádro věci i hlavní náplň výchovného působení politických orgánů a stranických organizací na velitelský sbor.

Důležitým činitelem v procesu upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě je prohlubování stranickosti v obsahu i metodách práce. **Stranickost — to je především pochopení politického obsahu funkce a z toho vyplývající vysoká odpovědnost před stranou za splnění úkolů.**

Uvědomovat si osobní odpovědnost je však pouze jedním z důležitých předpokladů úspěšného řízení kteréhokoli úseku. Rozhodujícím činitelem je práce s lidmi. Její **těžiště spočívá především ve výchově, v usměrňování činnosti lidí, v pomoci při překonávání těžkostí v práci i při vypořádávání se s nesprávnými názory s představi, při pěstování nových vlastností atd. To předpokládá zejména pracovat s jednotlivcem a na základě hlubokých znalostí usilovat o jednotu názorů a činů při řešení úkolů vytyčených stranou. Již z toho vyplývá, proč je práce každého vedoucího politicky důležitá a proč má politický charakter. Prolínají se v ní politická a odborná hlediska.**

Z aktuálních úkolů vystupují do popředí zejména tyto požadavky: **umět vysvětlit a probojovat linii strany; v pevném spojení se stranickou organizací a s masami využívat všech opodstatněných návrhů ke zlepšení řídicí činnosti; jít příkladem; pečovat o zvyšování politických a odborných znalostí, o rozvoj všeobecného vzdělávání u sebe i u kolektivu; pěstovat vysoký pocit odpovědnosti za splnění linie strany. Jedině tak bude možné plnit požadavky, které strana očekává od uplatnění leninské zásady jednoho odpovědného vedoucího.**

Důležité je i správné chápání a uplatňování velitelské náročnosti. Bez ní by nebylo možné ani plně využít principu nedílné velitelské pravomoci. Proto ji strana chápe jako výraz stranické odpovědnosti

za prosazení celospolečenských zájmů v podmínkách armády. Již z toho je zřejmé, že náročnost velitele nemůže být jiná než vysoká.

Socialistická náročnost se zásadně liší od byrokratické. Zatímco náročnost chápána a uplatňována byrokraticky počítá se „slepou“ poslušností podřízených, socialistická náročnost se nejen opírá o aktivní činnost podřízených, ale vytváří i příznivé podmínky pro další rozvoj masové aktivity a iniciativy. Je-li správně uplatňována, pomáhá veliteli mobilizovat síly podřízených ke splnění povinností i usměrňovat jejich vůli na úkoly vytyčené stranou. Požadavek vysoké náročnosti tedy v socialistických vztazích nevyplývá a nemůže vyplývat ze zájmů jednotlivce, nýbrž z celospolečenských zájmů. Náročnost je třeba uplatňovat na všechny stránky života. Je zásadou a vlastností, nikoliv „koníčkem“ a nemůže tudíž být uplatňována sezónně. Je jí nutné systematicky spojit se zásadovostí, s taktostí a všestrannou péčí o člověka. Bohužel nebývá ještě vždy takto chápána. Proto i nadále zůstává důležitým úkolem politických orgánů a stranických organizací vést boj proti extrémům, na jedné straně proti liberalismu a na druhé straně proti jednostranné, sezónní náročnosti a podporovat ty velitele, kteří ji správně chápou a uplatňují. Bude-li vysokou náročnost velitele podporovat stranická organizace a celý kolektiv, začne působit jako morální norma a teprve pak se objeví její skutečné výsledky.

Stranickost v obsahu i metodách práce velitele je nemyslitelná bez systematického a hlubokého studia učení marxismu-

leninismu, bez hlubokého zvládnutí současné politiky komunistické strany, bez zvyšování úrovně vojenskoodborných a technických znalostí. Jedině studium umožní velitelům pochopit zákony společenského vývoje i soudobého vojenství. Marxismus-leninismus je ovšem nutné studovat i jako revoluční metodu, což pomůže, aby velitelé tvůrčím způsobem uplatňovali znalosti při své práci a při řízení jednotek. V čem spočívají dosud hlavní příčiny nedostatků? Především v malém pocitu odpovědnosti, v nízké příkladnosti a náročnosti vyšších náčelníků; v malé péči politických orgánů a stranických organizací o zvýšení úrovně znalostí vojáků z povolání; v nedostatečném režimu organizovanosti a systému práce. Bohužel ještě řada velitelů i stranických funkcionářů se snaží tento stav omlouvat nedostatkem času. Slabou stránkou je stupeň útvar, kde se nenaplnují základní ustanovení článků Směrnic pro práci politických orgánů a stranických organizací včetně úlohy ZVP a CÚV KSČ v jednotě k veliteli.

V této souvislosti bude jistě účelné zamyslet se nad „začarovaným“ kruhem. Nemůžeme studovat, protože řídící a organizátorská práce k tomu nevytváří podmínky a nemůžeme zlepšit řídicí a organizátorskou práci, protože nestudujeme.

Stranickost velitele chápeme především jako metodu velení, řízení a vedení mas. Nemůžeme ji chápat zúženě, podle formálních ukazatelů a domnívat se, že je dána členstvím ve straně, aktivním vystupováním na stranických schůzích apod. Nespočívá ani v tom, jestliže velitel se skrývá za usnesení stranického orgánu.

Uvedené aspekty by měly být východiskem procesu dalšího upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě, jehož důležitou součástí je prohlubování stranickosti práce velitele. Takovéto upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě se projeví ve vysoké bojové pohotovosti, tedy v plnění hlavního úkolu, který armádě uložila strana. Chceme, aby naši velitelé—vychovatelé měli vysoké komunistické kvality, stranické a morální rysy nového, socialistického člověka, aby byli nejaktivnějšími bojovníky za politiku strany a vzorem podřízeným v plnění úkolů.

Proces upevňování nedílné velitelské pravomoci na stranickém základě je mnohostranný, náročný a permanentní úkol a předpokládá vyšší úroveň jednotného úsilí velitelů, politických orgánů i stranických organizací. Důležitým prostředkem je zvýšení úrovně a účinnosti stranickopolitické práce a vybudování pevného, promyšleného systému komplexního ideově výchovného působení.